

El Fòrum Social Mundial: els Moviments Socials creen espais d'acció política local amb perspectiva global

Antonia Barba
Impremta "El Tinter"

Presentació

Quan els nostres amics de la Societat Catalana de Geografia ens van dir que ja que havíem anat al Fòrum Social Mundial, estaria bé que escrivíssim alguna cosa per a *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, ens van passar dues coses. La primera va ser una satisfacció enorme de poder explicar una vivència personal –i global– perquè creiem que val la pena explicar i parlar de la globalització democràtica. La segona cosa va ser que, després de tants anys de relació entre El Tinter i la Societat Catalana de Geografia, s'obria un nou espai de col·laboració. Sí, imprimim un producte: *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*; per tant, us oferim un servei. Però quan recordem les visites de l'estimat Casassas al taller –parlo de fa ja 17 anys–; quan fullegem els més de 50 números que s'han fet de la revista; quan reflexionem sobre les desenes de converses que hem compartit... La conclusió és que no és casual que sorgeixi aquest nou espai. Ens atrevim a dir que som companys de viatge.

Així les coses, parlarem de la tercera edició del Fòrum Social Mundial, que ha estat la consolidació del nou paradigma de l'acció política emancipadora. Això deia Luiz Inácio *Lula* da Silva en la seva intervenció: el Fòrum és "l'esdeveniment polític més important de la Història Contemporània".

Un espai d'acció política

El Fòrum Social Mundial és un espai d'acció política, un espai on els agents d'aquesta acció política interactuen. Funciona en xarxa, que vol dir que crea espais d'articulació d'un intercanvi de comunicacions, informacions, experiències, propostes i idees que permeten una acció política local enriquida amb una visió i perspectiva global. Per això diem que és el nou paradigma de l'acció política democràtica i emancipadora en la societat de la informació.

El valor del diàleg

La carta de principis aprovada al primer Fòrum Social Mundial el defineix com "un espai democràtic de debat i reflexió". En la seva tercera edició, el Comitè Organitzador conclouïa que "al Fòrum Social Mundial ens uneixen valors, no ideologia". Aquesta frase apunta al nou rumb estratègic dels moviments socials (que en absolut són apolítics), i que a diferència dels partits polítics es basa en la cerca de punts de concordança i no de discordança, ja que la voluntat és d'una constructivitat àmplia, i no d'una governabilitat única.

La manifestació inaugural recorre els carrers de Porto Alegre

Els moviments socials, nou agent emancipador

A principis del segle passat el moviment emancipador era el moviment obrer; després de la Segona Guerra Mundial ho va ser la coalició de països no alineats; doncs ara ho són els moviments socials (Díaz Salazar, 2002).

Els moviments socials són la societat civil organitzada que, si bé sí que vol incidir en la realitat, dins del seu plantejament alternatiu al capitalisme no té voluntat d'assolir "el poder en sí mateix, sinó distribuir-lo de la forma més àmplia i equitativa possible" (Klein, 2002).

Els moviments socials tenen el poder de la imaginació. Des de l'eslògan "la imaginació al poder" del maig de 1968, s'inicia un procés creatiu que busca que la gent se senti contenta de participar. "Fent un reivindicació divertida, la gent se sent contenta de participar"; "la consciència s'obre més ràpid davant de l'humor, perquè quan la gent somriu es descuida de tancar-se en banda" (Núria del Río, 2003).

L'acció local

A l'entrevista que *Parrac* (2003) va fer a Enrique del Río, de la cooperativa Proempleo de Madrid, diu "a nivell local no és pot canviar el món, però aquest no es canvia si no és a nivell local". És voluntat del Comitè Internacional del Fòrum Social Mundial, practicar la seva pròpia descentralització activa. No val dir: "jo he participat al FSM"; no val participar-hi i no actuar localment.

A més de la proposta de celebrar-ne la quarta edició a l'Índia, hi ha la voluntat de celebrar tots els fòrums regionals i locals possibles coincidint amb el proper Fòrum Econòmic Mundial. S'han de crear espais democràtics de diàleg, punts de trobada a tot arreu on un grup de persones ho consideri convenient.

El paper del territori en l'acció política local

Marina Subirats, la sociòloga barcelonina de l'Institut Municipal de l'Educació, participava al Fòrum Mundial d'Educació amb una proposta de l'ús de la ciutat –entesa com a comunitat– a l'hora de traslladar o treballar valors ètics des de l'educació. En aquesta nota la faré extensible a l'acció política.

Subirats explicava que el saber –en sentit ampli– sempre s'ha dividit en dos grans eixos: el coneixement científic i el coneixement ètic. El primer és el que ens permet comptar, classificar, enumerar... i és el que es desprèn del paradigma científic dominant –actualment de manera absolutament concordant amb el capitalisme–. I el segon, el coneixement ètic, el que determina els nostres valors i les nostres motivacions, actualment no és positiu, ja que ens està –també– transmetent els valors del capitalisme. És en el coneixement ètic on cal intervenir des de la identitat que ens ofereix el territori.

El professor Manuel Castells parla de l'impuls ètic de la identitat. Al meu parer, l'acció local –territorial– partint de la identitat presenta diverses característiques favorables.

La delegació de REAS (Xarxa d'Economia Solidària i Alternativa) en un acte al Gigantinho

La identitat, la proximitat, parteix d'un coneixement anterior i previ abans d'afrontar el problema que es vol abordar. Pot passar, fins i tot, que el problema s'hagi patit personalment.

Hi ha una identificació més àmplia dels agents que intervindran en el diàleg que va més enllà del coneixement de les seves postures. Aquest factor és molt important, ja que pot evitar un enfrontament violent i desmesurat.

Els temes del III Fòrum Social Mundial

Les xifres oficials diuen que en la tercera edició del Fòrum Social Mundial hi ha participat al voltant de 100.000 persones, de les quals 20.763 eren delegades de 5.717 organitzacions de més de 156 països.

Enguany, els eixos del debat eren:

- Desenvolupament democràtic i sostenible
- Principis i valors, drets humans, diversitat i igualtat
- *Media*, cultura i contra-hegemonia
- Poder polític, societat civil i democràcia
- Ordre mundial democràtic, contra la militarització i la promoció de la pau

Tot i això, a causa de l'actualitat que vivia el món, hi va haver temes transversals que apareixien a tots els debats: el no rotund a la guerra d'Iraq; l'expectativa del govern del Partit dels Treballadors a Brasil; la sobirania alimentària i l'ús dels recursos naturals; l'Economia Solidària, o les formes alternatives d'organització econòmica; el conflicte a Palestina; la conspiració antichavista a Veneçuela; el paper de les dones.

El president del Brasil, "Lula" da Silva, contempla una actuació musical a l'Amfiteatre de la Port du Sol

En total, un riu de la diversitat. Andoni Romeo, un navarrès dels Drapaires d'Emaús deia que el valor més destacat del FSM és la pluralitat. I és que en la marxa inaugural que va sortir del mercat de Porto Alegre i en va recórrer alguns dels seus carrers fins a la Porta-do-Sul sota el lema de "No al neoliberalisme, contra la guerra imperialista, un altre món és possible", es van poder veure desenes de banderes, pells, pancartes, cultura, octavilles, música, tambors, cridòria...

Porto Alegre, la ciutat abocada al Fòrum Social Mundial

No és casual que el Fòrum hagi celebrat les seves tres primeres edicions en la ciutat de Porto Alegre, capital de l'Estat de Rio Grande do Sul, Brasil. Des del 1989 està governada pel Partit dels Treballadors, i ha esdevingut un autèntic laboratori social en la busca de mecanismes de participació ciutadana i superació de les desigualtats.

Sense idealitzar-lo, i així mantenir l'esperit crític que el caracteritza, el cas més significatiu és el dels pressupostos participatius, un procés pel qual es decideix el 13% del pressupost municipal a partir d'assemblees de barri i temàtiques.

La participació s'entén com un mecanisme de lluita contra l'exclusió social i per l'eradicació de la pobresa. La capacitat de decidir sobre una mateixa per-

met sortir d'una situació de marginació. Per això, la ciutat està constantment innovant en mecanismes per fomentar la participació de les capes més desafavorides.

A vegades, les capes mitjanes –que dominen el llenguatge tècnic i el temps– monopolitzen els debats. En altres casos, les capes populars han aconseguit millores per a la seva qualitat de vida, com el cas de la comunitat de *Papeleiros*, que han obtingut coses tan bàsiques com una assistenta social per la comunitat, i se'ls construïren cases en un nou espai on es diferencià l'habitatge del magatzem.

La sensació és la d'una ciutat abocada al Fòrum, amb més de 650 persones voluntàries i una línia especial d'autobusos que comunica constantment els principals espais on s'esdevenen les activitats del Fòrum.

Els espais del Fòrum Social Mundial

Gigantinho: és el pavelló d'esports del Club Internacional, amb capacitat per a unes 20.000 persones. S'hi celebren les grans conferències i a fora hi ha estands d'entitats, de menjars... com a tots els altres espais.

Cais do Porto: antics magatzems a la zona del port. Són grans magatzems; n'hi ha set. S'hi fan tallers, plafons informatius,...

CEPUC: Universitat. Tot i no tenir un espai per congregar grans masses en un sol acte, disposa d'infinitat de sales. A més de fer-s'hi alguns tallers, seminaris i panells, s'hi celebraven els testimonis, les taules de controvèrsia, hi havia la sala de premsa, la sala de la Roda Ciranda, i altres serveis del Fòrum.

Amfiteatre de la Port du Sol: escenari a l'aire lliure on se celebraven activitats musicals. Fou aquí on intervingué el president del Brasil, Luiz Inácio Lula da Silva.

Campament de la joventut (Parque de l'Harmonia): acollia unes 25.000 persones, de les quals, 19.000 s'acreditaven com a representants d'uns 700 col·lectius. Disposava de programació pròpia i cedia alguns espais per a celebrar-hi taules rodones, com va ser el cas de la dedicada a l'Economia Solidària.

A tall de comiat, només volem dir-vos que considerem que totes les idees aquí exposades, una nova acció política que vol una justícia global, que vol participació democràtica i que vol pau i llibertat, deuen molt als esforços de la geografia humana.

Us agraïm moltíssim aquesta oportunitat per explicar la nostra experiència al Fòrum de Porto Alegre. Però també us volem animar a seguir endavant amb aquesta tasca que esteu duent a terme amb tant d'amor des de fa tants anys. Moltes gràcies i endavant companys!!!

Bibliografia

- DÍAZ SALAZAR, Rafael [ed.] (2002). *Justicia global. Las alternativas de los movimientos del Foro de Porto Alegre*. Barcelona: Icària (Encuentro 4 Intermón/Oxfam).
- KLEIN, Naomi (2002). *No logo: el poder de las marcas*. Barcelona: Paidós (Paidós Plural, 35).
- PARRAC (2003). "Entrevista a... Enrique del Río". <http://www.airescat.org/porta7.htm>
- RÍO, Núria del (2003). "Algunas reflexiones útiles para el consumo responsable por la paz". <http://www.rebellion.org/otromundo/030424nuria.htm>